

michel de montaigne

hayatın değeri uzun
yaşanmasında değil iyi
yaşanmasındadır

Hayatı doğru yaşama rehberi

DESTEK YAYINLARI: 1209

FELSEFE: 17

**MICHEL DE MONTAIGNE / HAYATIN DEĞERİ UZUN YAŞANMASINDA
DEĞİL İYİ YAŞANMASINDADIR**

Yayıma Hazırlayan: Yılmaz Şener

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, yayınevinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

İmtiyaz Sahibi: Yelda Cumalıoğlu

Genel Yayın Yönetmeni: Ertürk Akşun

Yayın Koordinatörü: Özlem Esmegül

Editör: Devrim Yalkut

Kapak Tasarım: İlknur Muştu

Sayfa Düzeni: Cansu Poroy

Sosyal Medya-Grafik: Tuğçe Budak

Destek Yayınları: Şubat 2020 (3.000 Adet)

4.-5. Baskı: Mart 2020

6.-7. Baskı: Mayıs 2020

8. Baskı: Temmuz 2020

9.-10. Baskı: Eylül 2020

11.-12. Baskı: Şubat 2021

Yayıncı Sertifika No. 13226

ISBN 978-605-311-744-5

© Destek Yayınları

Abdi İpekçi Caddesi No. 31/5 Nişantaşı/İstanbul

Tel. (0) 212 252 22 42 – Faks: (0) 212 252 22 43

www.destekdukkani.com – info@destekyayinlari.com

facebook.com/DestekYayinevi

twitter.com/destekyayinlari

instagram.com/destekyayinlari

Deniz Ofset – Çetin Koçak

Sertifika No. 48625

Maltepe Mahallesi

Hastane Yolu Sokak No. 1/6

Zeytinburnu / İstanbul

michel de montaigne

hayatın değeri uzun yaşanmasında değil iyi yaşanmasındadır

Hayatı doğru yaşama rehberi

Yayıma Hazırlayan: Yılmaz Şener

ESTEK
yayımları

“Benim mesleğim de sanatım da yaşamaktır.”

Montaigne

Önsöz

Yazmaya ilk olarak “Kendini tanı...” diyerek başlayan Montaigne’e tarihin ilk bloggerı demek yanlış olmaz. İnsanın kendini tanımasının yazmaktan geçtiğine ve yazdıkça derinde yatanların yüzeye çıktığına inanıyordu. Aslında yaptığı şey, kendi üzerinden tüm insanlığı ele almaktı. “Her insanda tüm insanlığın halleri vardır” sözü de buradan gelir.

Montaigne okurken akla gelen ilk şey: “Bu adam benim hakkımda bu kadar şeyi nereden biliyor?”

Felsefeden dine, sosyolojiden psikolojiye, savaştan aşka; insanlara ve dünyaya dair en önemli şeyleri denemelerine konu etmiştir.

Onu okumak başlı başına bir keyif. Çiftliğine kapınıp yazan bu adamın, 500 yıl öncesinden bize seslendiğini görmek çok heyecan verici.

Sanki hemen kulağımızın dibinde fısıldıyormuş gibi yazan ve yazdıkları herkesi ve her şeyi ilgilendiren bu adam, günümüzde de en çok okunan yazarların başında gelir.

Montaigne'in denemeleri için aslında şunu diyebiliriz: Dünya Günlükleri.

O, yazdıklarıyla bir anlamda dünyanın günlüğünü tutuyordu.

Montaigne kimdir?

Montaigne, 1533 yılında Fransa'da doğdu. Dört erkek, üç kız kardeşi vardı. İyi bir eğitim alan Montaigne eğitim süresince Yunan ve Latin edebiyatını öğrendi.

Doğduktan bir müddet sonra Fransa'nın Papessus köyünde bir sütnineye gönderilen Montaigne, Fransızca bilmeyen Alman eğitimci sayesinde Latinceyi öğrendi.

1539 yılında başlamak üzere Guyenne Koleji'nde yedi yıl okudu. Burada da Yunanca öğrendi.

1546-1547 yıllarında Bordeaux'da edebiyat fakültesinde iki yıl felsefe okudu.

1548 yılında Toulouse'ta hukuk okuluna başladı.

1554 yılında Montaigne'in babası Bordeaux Belediye Başkanı seçildi ve babası ile beraber Paris'e gidip gelmeye başladı.

1557 yılında Bordeaux Belediye Meclisi üyesi oldu.

1565 yılında Françoise de la Chassagne ile evlendi.

1570 yılında Bordeaux Belediye Meclisi'ndeki görevinden istifa ederek çiftliğine çekildi ve dünyaca ünlü denemelerini yazmaya başladı.

Denemeleri, uzunlukları birbirinden farklı 107 bölümden oluşur. Eserlerinde Epikürcü bir ahlak anlayışını sergilemiştir. Montaigne, denemelerinde başta insan sevgisi olmak üzere iyimserlik, dayanışma, özgürlük ve okuma alışkanlığı üzerine çok özgün yazılar kaleme aldı. Bu yazıları herkesin anlayabileceği sade bir anlatımla okura ulaştırdı.

1582 yılında Bordeaux Belediye Başkanı oldu ve 1585 yılına kadar bu görevine devam etti.

Montaigne, 13 Eylül 1592 tarihinde Fransa'da öldü.

*“Kendimiz
sandığımızdan çok
daha zenginiz;
ama bizi oradan
buradan alarak,
dilenerek yaşamaya
alıştırmışlar.
Kendimizden
çok başkalarından
yararlanmaya
zorlamışlar bizi.”*

“Her şeyden önce kendini tanı.”

“Kendini tanı” der Montaigne. Sokrates’in sık sık kullandığı bu sözü tüm yazı hayatının merkezi haline getirir. Yazdığı her şeyde kendinden yola çıkar ve hayatını destekçe tanımaya başlar kendini. Bir insanda tüm insanlığın halleri olduğuna inanır ve kendi benliği üzerinden tüm insanlığın benliğine inmeye çalışır. Çünkü toplum, her insanın köküdür Montaigne için. İnsanlar da bu kök üzerinde büyüyen ağacın dalları, yaprakları ve meyvesidir.

“Herkes kendisi için bir derstir, Plinius’a göre. Ve bu ders, insanın kendini yakından görmeyi bilmesiyle ilgilidir. Benim yaptığım, bildiklerimi söylemekten çok kendimi öğrenmekle ilgilidir. Dersim başkalarına değil, kendime. Ve bunları başkasına anlatmakla da kötü bir iş yaptığımı düşünmüyorum. Belki de bana yararlı olan bu iş, başkasına da yararlı olabilir. Sadece kendimle uğraşıyorum. Bu bir delilik de olabilir, ama farklı bir delilik; benimle başlayıp benimle bitiyor, kimseye bir kötülüğü yok.”

Montaigne düşüncesinde esas olan şey, insanın kendini anlatmasıdır. Bugün en fazla karşı çıkılan şeylerden biri olabilir bu ama Montaigne'e göre bu kesinlikle bencilce bir tavır değildir. İnsanın kendini anlatması kendini tanımasıyla ilgilidir ve kendini tanımayan birinden kendisini anlatması beklenemez. Zaten en büyük sorunun da bu olduğunu düşünür; kendini tanımayan insanların yaşadığı bir dünya...

Kendini tanımayan bir insanın başkaları hakkındaki fikirlerinin de bir hükmü yoktur. Zira insan kendinden yola çıkar bir başkasına varmak için. Eğer insanları tanımak adına bir yol inşa etmemişse biri, insanlara nasıl ulaşabilir?

Kendine ulaşamayan biri, başkalarına nasıl ulaşabilir?

Önce kendini çözmeli insan; derinlerine inip kim olduğunu bulmalıdır, kim olduğunu öğrendikçe kim olmadığını da öğrenecektir. Ve bir insanın kendisi adına atacağı ilk önemli adım da kim olmadığını öğrenmektir. Düşündüğün kişi değilsen, kendini tanımamışsın demektir.

Burada Montaigne yasaları devreye giriyor: Önce kendini tanı, diğerlerine zamanla sıra gelir.

“İnsana düşen en önemli şeylerden biri, ne olduğunu bilmekte dikkatli davranmasıdır. İyi ya da kötü, her iki yanını da aynı hassasiyetle bulup ortaya çıkarmalıdır. Eğer kendimi iyi ve akıllı biri olarak görüyorsam, bunu çekinmeden söylemeliyim. Kendini olduğundan az göstermek tevazu falan değil, tamamen budalalıktır. Aynı şekilde

kendine değerinden az paha biçmek de bir tür korkaklıktır. Şöyle der Aristoteles: Hiçbir iyilik sahtelikle bir arada gitmez, doğru hiçbir zaman yanlışla yer vermez.”

Montaigne'e göre, insanın kendi üzerinde durması, kendini sevmesi, kendine zaman ayırması bencillik değildir; insanın kendi kendine verdiği bir haktır ve bu hakkını da kullanmalıdır. Bencilliği kişinin kendisiyle ilgilenmesi değil, kişinin kendini tanımamasıyla ilişkilendirir. Bencil insanların, kendine değil kazançlarına zaman ayıranlar olduğunu söyler Montaigne. Çünkü bencil biri için insanın kendine zaman ayırması zaman kaybından başka bir şey değildir.

Oysa bir insanın ilk görevi, güzel bir yaşam sürmesidir. Ve bu geminin kaptanı da kişinin kendisidir. Eğer kendi yaşamının kaptanıysa bir insan, o zaman o geminin her şeyini en ince ayrıntısına kadar bilmelidir. Ancak o zaman denizin dalgalarına ve fırtınalara göğüs gerebilir. İnsana düşen şey kendi varlığından yola çıkarak dünyayı keşfetmektir, bir insanda olanın tüm insanlarda da olduğunu ve tüm insanlarda olanın da dünyaya dair olduğunu söyler Montaigne.

Kendini tanı ki insanları tanıyasın, insanları tanı ki dünyayı tanıyasın...

Montaigne'in yüzyılları aşarak günümüze ulaşan düşüncelerinin en güzel yanı, geçmişten bize bakmasıdır. Zamanın taşıdığı bu eşsiz düşünceler, dile getirildiği günden bugüne canlılığından hiçbir şey yitirmedi.

*“Dünyadaki
en bilge insan,
kendisine ne bildiđi
sorulduğunda,
tek bildiđi şeyin
hiçbir şey bilmediđi
olduğunu söyleyendir.”*

Nasıl yaşanır?

“Nasıl yaşanır?” sorusunu tarihte en kapsamlı şekilde ele alan kişilerden biridir Montaigne. Bu, “Nasıl yaşamalı?” sorusuyla karıştırılmamalı. Montaigne bu merakını o kadar genişletmişti ki, birçok kültürü araştırdı ve en tuhaf geleneklere kadar bu işi kurcaladı. Toplumdan topluma, kültürden kültüre türlü türlü yaşama biçimleri olduğunu denemelerinde yazdı. Kimsenin merak etmediği, umursamadığı konuların üzerinde duruyor, insanların yaşamlarına olan etkisini ölçüyordu. Çünkü ancak bu şekilde bir insanın nasıl yaşaması gerektiğini bulabileceğini düşünüyordu. Ve bunların sonucunda kendince vardığı sonuç, her insanın kendine özgü bir yaşam biçimi olduğuydu. Aynı toplumda, aynı evde hatta ikiz olması bile durumu değiştirmiyordu; her insan özünde bir dünyaydı.

“Dünyada birbirinin eşi ne iki görüş vardır, ne iki saç kılı, ne de iki tohum.”

Montaigne bir konuda yazdığında o konuyu mutlaka araştırırdı. Ve merak ettiği konular sonu gelmez uzunlukta bir liste oluştıruyordu. Nasıl yaşanır konusunu irdeledikçe ortaya bu kez de nasıl yaşamalı sorusu çıkıyordu. Herkesin kendine özgü bir dünyası elbette vardı ama “gerçekler” dediğimiz şey de doğru ve yanlışlar gibi göreceli değildi. Haliyle insanın hayatı ele alma biçiminde de evrensel durumlar vardı.

Montaigne’in en sevmediği şeylerin başında kaos ve karmaşa gelirdi. Bu açıdan düzeni severdi. Bunun sebebi biraz münzevilikten biraz da devlet adamı kimliğinden geliyor. Her ne kadar denemelerinde öne çıkan insan tabiatı olsa da, bireyle devleti karşı karşıya getirecek sözler söylemekten kaçınırdı. Belediye başkanlığı yapmış bir insanın kurumsal bir düşünceye sahip olması elbette olasıdır. Ama Montaigne’i hemen aklımıza doluşan günümüz belediye başkanları profiliyle özdeşleştirmemek lazım, bu ona haksızlık olur. Entelektüel birikimini devlet işleri için kullandığı kesin. Siyaseti tamamen bıraktıktan sonra evine çekilip yazmaya başladı, aslında önünde bu anlamda uzun bir yol vardı ama onun tercihi topluma konuşmak değil, kendi kendine konuşmak, yani yazmak oldu.

O dönemlerde hiç kimsenin yapamadığı şeyleri yapan da oydu; krallık ve Kilise’yi de yazılarına konu ediyordu. Ama konu etme biçimi biat değildi. Tanrı’ya yakın olarak kabul edilen kral ve papayı sıradan kişiler gibi ele alır ve yüzlerce yıldır sorgulanamaz olan kişilerin

asında pek de öyle sorgulanmayacak kişiler olmadıklarını gösterirdi. O dönemde bunu yapanlar çok azdı ve yapanlar da isimlerini gizlerlerdi.

Montaigne, insan yaşamının çok katmanlı bir yapıya sahip olduğunu ve özünde kişilerin kendine ait düşünce ve yaşayış biçimleri olsa da, genelde ortak bir yaşama biçimi olduğunu düşünürdü.

İnsanın yaşamayı öğrenmesi içi evvela ölümü kafaya takmamaları gerektiği üzerinde çok sık dururdu. Ölümün insan için bir dert olmadığını, yaşamın tadını çıkarmanın ancak ölümü unutmakla mümkün olduğunu düşünüyordu.

Bu konuya yaklaşımı şöyleydi:

Öncelikle insanın ele alması gereken şey, kendi ellerinde olanlardır. Uzanabildięi şeydir yaşamına katkı sağlayan. Ölüm bizim elimizde değil ve kimin elinde olduğunu da bilmiyoruz. Bu bile bunun düşünülmesi gerektiğini gösterir. O bize uzanabilir ama biz ona uzanamayız. Bizim dışımızda bir şeydir ölüm. Çünkü ölüm geldiğinde biz olmayacağız ve bunu da hiçbir zaman bilemeyeceğiz, ama biz var oldukça da ölüm yok demektir. Bu, insanı aşan bir durumdur. Bu yüzden dert edinmesi gereken bir konu değildir.

İnsan dünyada olduğu sürece kendisine düşen şey yaşamaktır, ölümü düşünmek değil. İnsan isterse çok güzel bir yaşam sürebilir, ama önce alışkanlıklarından arınması lazım. Zihnini temizlemeli ve kendini arındırmalı. Ancak böyle rahat bir yaşam sürdürebilir.